

Restrukturering av Institutt for reiseliv og nordlige studier

Rapport

fra prosjektgruppe 03.02.2023

Innhold

1	Innledning og mandat	2
2	Institutt for reiseliv og nordlige studier	3
2.1	Bakgrunn.....	3
2.2	Økonomisk situasjon.....	4
2.3	Styrker ved IRN	5
2.4	Innspill fra de ansatte og studenter ved IRN.....	6
2.5	Svakheter ved IRN.....	8
3	Forslag til nye organisatoriske løsninger for IRN.....	9
3.1	Overordnet	9
3.2	Medieproduksjon	9
3.3	Nordlige studier	10
3.4	Reiseliv	11
3.4.1	Ny faglig satsning på reiseliv i organisatorisk linje under Idrettshøgskolen ...	13
3.4.2	Matriseorganisering av reiselivsfeltet	14
3.5	Positiv utvikling av campus Alta	15
4	Oppsummering av prosjektgruppens forslag	16
5	Avslutning.....	17

1 Innledning og mandat

Institutt for reiseliv og nordlige studier (IRN) er i en krevende situasjon. Den største utfordringen er et over tid stort økonomisk merforbruk. Det sammenfaller med sviktende studentrekruttering, lave resultatinntekter på ekstern finansiering og en bemanning som per i dag ikke kan dekke undervisningsbehovet til de 7 studieprogrammene ved instituttet. Ledelsen ved HSL-fakultetet har siden tidlig i 2022 hatt en tett oppfølging av utviklingen ved instituttet.

På oppdrag fra fakultetsstyret har dekan oppnevnt en prosjektgruppe som skal foreslå hvordan Universitetet best kan optimalisere aktivitetene ved IRN innenfor Universitetets økonomiske og organisatoriske rammebetingelser. Se også vedlagt mandat for prosjektgruppen.

Prosjektgruppen har bestått av Elin Johansen, Charlotte Thingelstad, Sveinung Eikeland, Carsten Gade Rolland, Daniel Hansen Masvik og John McNicol (leder). Verneombud ved IRN Thomas Vordal har deltatt som observatør. Sekretær for gruppen har vært Trude Spaun.

Arbeidets målsetning har vært å sikre at et restrukturert IRN oppnår balanse mellom sin påregnelige ramme og sin samlede oppgaveportefølje. Prosjektgruppen har vurdert hvordan instituttets fagområder og utdanninger best kan videreføres, forsterkes eller endres. Videre har den foreslått aktuelle faglige innrettinger og satsninger for forsknings- og utdanningskvaliteten forankret i strategien Eallju – Drivkraft i nord, og legger frem forslag til fremtidig organisering som sikrer ressurser til den faglige aktiviteten og bidrar til at UiT når sine ambisjoner på de aktuelle fagfeltene. Prosjektgruppen har også tatt hensyn til premissene som er lagt i Universitetets studieporteføljecomstilling som gjennomføres i 2023. De forslagene gruppen lanserer er i overensstemmelse med føringene fra dette omstillingsprosjektet. I tråd med mandatet har gruppen særskilt vurdert konsekvensene for utviklingen ved campus Alta.

Prosjektgruppen har hatt fem møter og to samlinger i Alta fra november 2022 til januar 2023. Gruppen har vektlagt medvirkning for alle som er tilknyttet instituttet gjennom en åpen og tilgjengelig prosess. Fagmiljøene innen reiseliv, medieproduksjon og nordlige studier, midlertidig ansatte, administrasjonen og studenter har deltatt på egne dialogmøter med gruppen. Flere har etter invitasjon fra prosjektgruppen kommet med ytterligere skriftlige innspill (se vedlegg). Med dette som bakgrunn legger prosjektgruppen frem sin rapport med forslag til hvordan man best kan restrukturere IRN.

2 Institutt for reiseliv og nordlige studier

2.1 Bakgrunn

I 2013 fusjonerte Høgskolen i Finnmark (HiF) med daværende Universitetet i Tromsø. Fagområdene ved dagens IRN var frem til 2013 tilhørende Institutt for økonomi og reiseliv ved HiF. Disse ble splittet fra 2013. Institutt for reiseliv og nordlige studier ble opprettet for å videreføre fagmiljøene reiseliv, nordlige studier og medieproduksjon. Fra 2013 til 2018 var IRN først organisert under Finnmarksfakultetet og deretter Fakultet for idrett, reiseliv og sosialfag ved Universitetet. I 2018 ble IRN en del av HSL-fakultetet i forbindelse med en større organisasjonsendring ved hele Universitetet. IRN er et av til sammen sju institutter ved HSL-fakultetet, som i tillegg består av fire sentre. Flere av instituttene ved HSL-fakultetet har en krevende økonomi, men IRN er i en særstilling. Basisbevilgningen til IRN er ca. 14 millioner per år og akkumulert underskudd per 1.1.23 er omkring 20 millioner. Det er derfor ansettelsesstopp ved instituttet.

Studentene på BA-programmene ved IRN har et frafall på 71% (se vedlegg). Dette er nest høyest ved Universitetet. Dette kombinert med fallende studentrekruttering og bemanningssituasjonen ved IRN førte til at det ble bestemt at det ikke skulle åpnes for opptak til BA-programmene og årsenhetene fra høsten 2023. De to MA-programmene rekrutterer nært sine måltall og master i *Tourism Studies* har vært viktig for å rekruttere til det sterke ph.d.-miljøet som siden 2018 er bygd opp ved IRN. MA-programmet i *Reiselivsledelse* er i tett kontakt med reiselivsnæringen og har positive evalueringer. Innføringen av skolepenger for ikke EØS-studenter vil ramme den engelskspråklige master i *Tourism Studies* hardt da majoriteten av studentene på programmet er utenfra EØS.

Fagmiljø	Studieprogram	Nye aktive studenter kull høst 2022
Reiseliv <i>8 fast vitenskapelig ansatte, 7 stipendiater og 1 postdoktor</i>	Naturbasert reiseliv og entreprenørskap – årsstudium	4
	Arctic Adventure Tourism - BA	4
	Reiselivsledelse – MA erfaringsbasert	9
	Tourism Studies – MA engelsk	7
Medieproduksjon <i>4 fast vitenskapelig ansatte (1 i perm grunnet ny jobb og 1 50% prodekan)</i>	Medieproduksjon - BA	5
Nordlige studier <i>4 fast vitenskapelig ansatte</i>	Northern Studies – årsstudium	12
	Northern Studies – BA	4
	7 studieprogram	45

Fig. 1: Oversikt over fagmiljø, studieprogram og aktive studenter fra høst kull 2022 ved IRN. Det vil i tillegg være noen innvekslingsstudenter på BA og årsenhetene.

Fagmiljøet innen reiseliv tilbyr et årsstudium i *Naturbasert reiseliv og entreprenørskap*, BA-programmet *Arctic Adventure Tourism* og to MA-program i hhv. *Reiselivsledelse* (erfaringsbasert) og *Tourism Studies* (engelsk). Det er åtte fast vitenskapelig ansatte (FVA) tilknyttet reiselivsutdanningen, sju stipendiater og en postdoktor. Flere i dette miljøet er aktive i forskningsgruppen *Narrating the Postcolonial North: Travel, Writing, Performance* (NPN).

Medieproduksjonsmiljøet tilbyr BA-programmet *Medieproduksjon*. Det er i utgangspunktet fem ansatte tilknyttet programmet, for tiden er en i permisjon pga, annen jobb, en er prodekan og en har nylig sluttet. I fagmiljøet per 2023 er det derfor kun to ansatte som er operative og underviser på utdanningen.

Fagmiljøet innen nordlige studier består av fire FVA, som har ansvar for årstudiet *Northern Studies* og BA-programmet i *Northern Studies* (BNS). Ingen av de ansatte har sitt daglige tilholdssted ved campus Alta. Forskningsgruppen *Northern Studies Research Group* (NSRG) tilhører dette forskningsmiljøet.

Det er i tillegg fire professor II i 20% stillinger ved IRN. Administrasjonen består av kontorsjef og en studiekonsulent. De ansatte i administrasjonen er lønnet fra HSL-fakultetet og er organisert i en administrativ klynge sammen med øvrige institutt og sentre ved fakultetet.

2.2 Økonomisk situasjon

Den krevende økonomiske situasjonen IRN står i er kompleks, og har utviklet seg over tid. Da IRN ble flyttet til HSL-fakultetet i 2018 oversteg lønnskostnadene den tildelte grunnbevilgningen. Samtidig var det ikke handlingsrom fra fakultetet for å bruke midler til å kompensere for denne skjevheten. Over de neste årene akkumulerte underskuddet seg for IRN. Årlig merforbruk har siden 2018 vært på rundt 4-5 millioner kroner. Ved inngangen til 2022 var det akkumulerte underskuddet rundt 18 millioner kroner. Våren 2022 omfordelte fakultetet midler fra andre enheter til IRN som fikk 5 millioner kroner ekstra for å dekke opp tidligere års merforbruk. IRN har ikke en realistisk mulighet til å dekke opp det akkumulerte underskuddet med nåværende driftssituasjon.

Rammetildelingen for IRN for 2023 er på ca. 14 mill.kr. Dette skal dekke lønnskostnadene til 8 FVA ved reiselivsutdanningene, 2,5 FVA ved medieproduksjon (en i 100% permisjon og en 50% prodekan) og 4 FVA ved nordlige studier, i tillegg til nødvendig innleid undervisningskapasitet ved medieproduksjon samt 3,5 professor II (1 kontrakt utløper juli 23). Det vil være resultatbaserte

inntekter i tillegg til de 14 millionene i basistildeling. Men budsjetttrammene for 2023 og årene fremover viser at det vil kreve ytterligere reduksjon i lønnsutgiftene for å sikre forsvarlig drift av IRN. Hvis IRN skal opprettholde alle sine studieprogram vil det kreve at det ikke blir en nedbemanning, men heller tilførsel av undervisningsressurser. Dette gjelder for BA-programmet i medieproduksjon. Et premiss for prosjektgruppen er å sikre at forsknings- og undervisningsaktiviteten er økonomisk bærekraftig på sikt.

2.3 Styrker ved IRN

Ved IRN er det flere styrker som prosjektgruppen mener Universitetet må ta vare på og heller forsterke enn bygge ned. Instituttet har lyktes godt med å tiltrekke seg mange innreisende studenter. Fra høsten 2023 har Stortinget vedtatt at studenter utenfra EØS-området skal betale skolepenger. Kunnskapen og avtalene knyttet til innvekslende studenter må nå ivaretas under nye rammer. Studiene er også kjennetegnet av god og nær kontakt mellom fagmiljø og studenter, som muliggjøres av “små” forhold ved campuset i Alta.

Reiseliv er, og har vært, en satsningsnæring i nord, der universitetets kunnskap og medvirkning er sentral. Reiselivsutdanningene har særlig god kontakt med reiselivsnæringen, og mange tidligere studenter arbeider nå i attraktive reiselivsbedrifter i regionen. Utdanningen har et bredt nettverk innen reiselivsnæringen, hvor både ideer og teorier lar seg teste ut, i samarbeid mellom fagmiljø og næringslivsaktører. Dette er en høyst relevant praksisarena for studentene. Som eksempel kan nevnes Finnmarksløpet som praksisarena for reiselivsstudiet. Reiselivsutdanningen ved universitetet er viktig for regionen.

Medieproduksjon i Alta er av viktig regional betydning for arbeidsmarkedet. Utdanningen har gitt mediefaglige kandidater til nord-norsk presse gjennom mange år. Selv om studentantallet er og har vært relativt lavt, er kandidatene attraktive for arbeidslivet, også i resten av landet. Gjennom en årrekke har medieproduksjon hatt et vellykket praksissamarbeid med Finnmarksløpet og medieselskapet iFinnmark. Medieproduksjon har, og har hatt, flere samiske studenter. Det har gitt mediefaglig kompetanse til NRK Sápmi og samisk satsning innen tv, film og media. Dette har vært svært viktig for utviklingen av en offentlighet i Sápmi, blant annet ved at det er blitt flere sterke stemmer som formidler samisk språk og kultur.

Instituttet har miljøer som forsker og publiserer godt, med god kontinuitet over tid. Forskningsgruppen NPN har vært særlig viktig, og inkluderer også deltakere fra andre institutt. Alle stipendiatene og den

ene postdoktoren forsker innen reiselivsrelaterte emner. Fagmiljøet har klart å dyrke frem gode talenter, og har mange stipendiater til tross for at instituttet er lite. Flere vitenskapelig ansatte lykkes med søknader om ekstern finansiering.

Utviklingen av egne stipendiater ved IRN har vært spesielt vellykket. Siden 2018 er det bygd opp et godt forskningsmiljø og et eget ph.d.-nettverk. Betydningen av forskningsgruppen NPN må ikke undervurderes og noen av de vitenskapelige ansatte ved IRN har bidratt særlig til utviklingen av dette sterke ph.d.-miljøet. Stipendiatene selv gir tydelig uttrykk for å være fornøyd med lokalt miljø, faglig kvalitet og tilhørighet i forskningsgruppen.

2.4 Innspill fra de ansatte og studenter ved IRN

Prosjektgruppen gjennomførte dialogmøter med de tre fagmiljøene hver for seg tidlig i prosjektperioden, i tillegg til møter med stipendiater og postdoktor, administrasjon og studenter. I disse dialogmøtene ble de ansatte oppmuntret til å komme med egne skriftlige innspill i tillegg til den muntlige diskusjonen. De innleggene som kom, er vedlagt. Under fremlegges hovedpunktene fra innspillene som kom frem på møtene:

IRN har erfaringsbasert master i *Reiselivsledelse* og disiplinbasert master i *Tourism Studies*. Reiselivsmiljøet stiller selv spørsmål ved hvor mange MA-program et lite institutt skal ha. *Tourism studies* på engelsk rekrutterer fra land utenfor EØS. Det kan bli en krevende utfordring når skolepenger innføres.

For å styrke reiseliv i regionen må man se på kompetansebehovet som fremtidens reiselivsnæring har. Næringen er i vekst og det er stort behov for etter- og videreutdanning (EVU). Plassen innen EVU må reiselivsutdanningen ved Universitetet ta. Reiselivsmiljøet må være en ansvarlig samfunnsaktør som er med på å forme et nytt og mer bærekraftig samfunn. Innen reiselivs- og friluftslivutdanningene er det potensial for samkjøring og konsolidering. Slik situasjonen er nå, er Universitetet i konkurranse med seg selv. Det er utfordrende med overlapp i studieprogrammene mellom IRN og Idrettshøgskolen (IH), i tillegg til noe overlapp mot emner ved Handelshøgskolen (HHT) og Institutt for samfunnsvitenskap (ISV). Tidligere hadde reiselivsstudiet mer generiske fag. En tanke er å samarbeide mer mellom reiseliv, Handelshøgskolen og Idrettshøgskolen i Alta. Med norske studenter i programmene vil det være enklere å samkjøre på tvers særlig for studiene på lavere grad.

Fagmiljøet innen medieproduksjon er i tvil om videre drift av sitt BA-program. På en side er det viktig

å ha medieproduksjon i Alta, kandidatene som produseres er attraktive. Samtidig er studenttallene dalende og for å beholde medieproduksjon i Alta må det tilføres ressurser til nyansettelser. Over år har det vært en ustabil situasjon og krevende med bemanning for å dekke daglig drift av utdanningen. For medieproduksjon er det ikke en naturlig koalisjon å være med reiseliv. Da de hadde felles emner med reiselivsutdanningene, fikk de dårlige studentevalueringer. Å løse opp i koalisjonen med reiseliv og nordlige studier er ikke et tap for mediemiljøet, de vil heller være sammen med mer naturlige samarbeidspartnere, for eksempel ved Institutt for språk og kultur (ISK).

Nordlige studier har vært gjennom en implementeringsfase i Alta, etter å ha vært et onlineprogram med base i Kirkenes. Russlandsamarbeidet er stagnert pga. krigen, men fagmiljøet gjør det de kan for å holde på sine nettverk. BNS er et flerfaglig program med vekt på politikk, økonomi og klima. Faglig sett står de nærmere statsvitenskap enn reiseliv og medieproduksjon. Fagmiljøet innen nordlige studier ønsker å videreutvikle programmet i et tettere samarbeid med overlappende disiplinstudier ved campus Tromsø. Slik det er nå er det konkurrerende studietilbud ved UiT. Blant de vitenskapelig ansatte sirkulerer det også tanker om å samle det internasjonale miljøet f.eks. i et nytt senter eller nettverk. Disse ble luftet i dialogmøtet.

Administrasjonen påpeker at IRN begynte som et fragmentert institutt, og fortsatt er det. Den økonomiske situasjon har vært ustabil over tid. På ukentlig basis er det sårbart med en administrasjon bestående av kun to personer (det har også vært en periode med kun kontorsjef). De er en del av klyngesamarbeidet ved HSL-fakultetet, men det er vanskelig å gi ressurser til fellesskapet når de først og fremst har eget institutt å administrere. Ved campus Alta er det et ønske om tettere samarbeid med administrasjonen til Institutt for lærerutdanning og pedagogikk (ILP) og Institutt for barnevern og sosialt arbeid (IBS) som er til stede der. Siden ILP og IBS er holdt utenfor klyngesamarbeidet er det lokale samarbeidet lite aktivt. Studiekonsulenten ved IRN jobber med emneporteføljen og ser at flere emner innen reiseliv kan kobles til bachelor i *Arktisk friluftsliv og naturguiding*, eller master i Idrettsvitenskap ved Idrettshøgskolen. Det kan også tenkes at man kan få til utvekslingssamarbeid med ILP og Idrettshøgskolen, der man tilbyr emnepakker til utvekslingsstudenter.

Stipendiatene og postdoktoren er en del av reiselivsmiljøets forskningsfront som lokalt har bygget opp et sterkt faglig felleskap. De opplever barrierer med å koble seg på aktivitet ved campus Tromsø. Fra Alta behøver de god infrastruktur for å delta på kurs digitalt eller fysisk, og det er behov for gjestekontor og praktisk tilrettelegging for å være periodisk på campus Tromsø. Kurs for stipendiatene burde tilbys i Alta, kanskje i en form der grads-studentene også kan delta med egen pensumliste.

Ph.d.-nettverket styrker campus Alta og i den pågående campusutviklingen ønsker de å bidra til å øke trivsel. Flere av dem ser for seg å jobbe i Alta i fremtiden.

Studentene opplever ikke at de tre fagmiljøene er en enhet i sin studiehverdag. BA-studenter ved *Arctic Adventure Tourism* mener Idrettshøgskolen har et bedre studieprogram for de norske studentene. De sammenligner seg med studentene ved *Arktisk friluftsliv og naturguiding* som har mer praktisk innhold i sitt studieprogram på IH. Studenter ved IRN ønsker også å dra på utvekslingsopphold på Svalbard. Ved Nordlige studier har det vært nyttig og viktig å dra på ekskursjoner og få delta på Arctic frontier forum. Samtidig er ikke BNS-studentene tilfreds med at emner på tredje studieår er reiselivsfag og de er kritiske til den totale kvaliteten i BA-programmet.

2.5 Svakheter ved IRN

Per i dag er det ikke ansatt instituttleder ved IRN. Det har vært utlyst stilling som instituttleder, men i mangel på kvalifiserte kandidater stoppet fakultetsstyret ansettelsesprosessen. I juli 2022 tok HSL-fakultetet over personal- og økonomiansvaret for instituttet, prodekan John McNicol har vært fungerende instituttleder siden da. For fagmiljøet og for campus Alta er det viktig å ha stedlig ledelse. Det vil styrke og holde vedlike lederkapasitet - kultur og – interesse lokalt. Det vil gi lokalt ansatte en lokal leder å snakke med, og vedkommende vil bidra i overordnet ledelsesstruktur på Universitetet, noe som integrerer Universitetet geografisk.

Det er en utfordring for instituttet at flere av de fagansatte ikke har tilholdssted ved campus Alta. Dette gjelder i noen grad for fagmiljøet i reiseliv, men utgjør en betydelig svakhet ved nordlige studier, hvor ingen av de fagansatte har tilholdssted ved campus Alta. Dette innebærer at det ikke er noen faglige tilstede i den daglige driften av studieprogrammet eller som kan fungere som stedlig kontaktpunkt for studentene i det daglige. Mange oppgaver og mye av den daglige driften faller på kontorsjefen og de øvrige som er på campus i Alta.

Eksisterende bemanning ved IRN har utfordringer med å dekke opp alle studieprogrammene. I en normal situasjon ville man ha ansatt flere, men dette er det ikke økonomisk dekning for, som beskrevet innledningsvis.

Fra alle de tre fagområdene på instituttet er det kommet sterke signaler om at det ikke er en naturlig koalisjon å ha reiseliv, nordlige studier og medieproduksjon samlet i ett institutt. Konstruksjonen av instituttet som en samlet enhet oppleves som kunstig. De opplever få faglige synergier mellom miljøene. Fagmiljøet i medieproduksjon gir særlig uttrykk for at de føler seg på siden av kjerneaktiviteten og profilen til IRN.

Fra fagmiljøene blir det også trukket frem tendenser til parallell virksomhet internt, noe av det samme tilbudet gis både på norsk og engelsk, eller fysisk og på nett. Det blir tatt opp, og problematisert, at Universitetet er i konkurranse med seg selv innen flere fagområder. Overlappende og delvis like studietilbud tilbys ved andre enheter og campus, noe som skaper rift om de samme studentene og det er dårlig utnyttelse av ressursene på tvers av campusene. Sett i lys av den økonomiske situasjonen og den kommende omstillingen av studieporteføljen ved Universitetet må studieprogram konsolideres.

Studentrekrutteringen for hele IRN ble brått svakere i 2022. Nedgangen sammen med den økonomiske situasjon og tilgjengelige ressurser gjorde at fungerende instituttleder fremmet å fryse opptak til lavere grad for 2023. Universitetsstyret vedtok i november 2022 at ingen av årsstudiene og BA-program ved IRN tar opp studenter høsten 2023. Ytterligere nedgang i studentrekruttering ventes når regjeringen innfører studieavgift for internasjonale studenter utenfra EØS og Sveits. Det vil påvirke studentgrunnlaget særlig for studieprogrammene *Master in Tourism Studies*, *Arctic Adventure Tourism* og *Northern Studies*.

3 Forslag til nye organisatoriske løsninger for IRN

3.1 Overordnet

Prosjektgruppen vil styrke, endre og videreføre instituttets fagområder, forskning og utdanning ved å oppløse IRN som institutt og inkludere instituttets aktiviteter på nye måter ved Universitetet. Målet er at dette skal Universitetet få til gjennom å endre den organisatoriske tilhørigheten til de tre fagmiljøene innen reiseliv, nordlige studier og medieproduksjon. Gruppens forslag til endringer i og rundt de tre fagmiljøene er som følger:

3.2 Medieproduksjon

Fagmiljøet innen medieproduksjon bør innrettes mot “overlappende” fagområder ved Universitetet. Organisatorisk foreslår prosjektgruppen å fusjonere fagmiljøene i medieproduksjon med medie- og dokumentasjonsvitenskap ved ISK. Det åpner for et større samlet medievitenskapelig miljø ved Universitetet. BA-programmet i medieproduksjon kan videreutvikles i et sterkere fagmiljø. Et nytt konsolidert studieprogram etablert av disse to fagmiljøene sammen vil gi en nødvendig styrking av begge utdanningene og gi et mulighetsrom for å sikre en varig og framtidsrettet utdanning innen fagfeltet.

Prosjektgruppen anbefaler at de vitenskapelig ansatte fortsatt skal ha arbeidssted Alta og at fagmiljøet utvikles som et flercampusmiljø på lik linje med andre fagmiljø ved Universitetet. Prosjektgruppen legger også til grunn at dette nye fagmiljøet vil ha fokus også på campus Alta når nye fusjonerte studietilbud utvikles. Gjennom en slik videreutvikling kan det totale fagmiljøet innen medievitenskap styrkes, og en kan utnytte de vitenskapelige ansatte til forskning og utdanning som totalt sett forbedrer tilbudet og aktiviteten innen fagfeltet ved flere av Universitetets campuser. Dette er i samsvar med strategien Eallju-Drivkraft i nord med vekt på å videreutvikle attraktive utdanningstilbud tilpasset nærings- og samfunnsliv i nord. Universitetet skal styrke kompetanse om og for samiske og kvenske forhold. Studiene innen medieproduksjon i Alta er en bidragsyter til å styrke særlig samisk satsning innen media, film og tv, men også for det kvenske.

3.3 Nordlige studier

Prosjektgruppen foreslår at fagmiljøet innen Nordlige studier fristilles fra IRN, og at HSL-fakultetet ser etter innpasninger i relevante enheter som kan fange opp kompetansen fagmiljøet besitter. Trolig vil dette være delvis relaterte, konkurrerende og overlappende studieretninger og forskningsmiljø ved ISV, Barentsinstituttet (BAI) og Senter for fredsstudier (CPS).

UiT Norges Arktiske universitet skal være internasjonalt ledende på kunnskap og kompetanse om og for Arktis og nordområdene. For Universitetet vil det være mer gunstig at fagmiljøet i nordlige studier går inn og styrker eksisterende miljø og studieprogram som i dag fremstår som konkurrerende, istedenfor å holde på et lite og sårbart miljø i Alta. Fagmiljøets innspill til prosjektgruppens arbeid er at de ønsker samarbeid innrettet mot miljøene ved campus Tromsø, og at dette internasjonale fagmiljøet samles.

Nordlige studier har gjennom en implementeringsfase i Alta ikke lyktes med å få et solid fotfeste lokalt på campus, de vitenskapelig ansatte på programmet er heller ikke bosatt i Alta. Studentene ved BNS og årsenhet i *Northern Studies* har rapportert om problemer rundt studieprogrammet knyttet til forelesninger, timeplan, og kommunikasjon. I tillegg har samarbeid inn mot Russland stagnert, og studentgrunnlaget som var når programmet ble opprettet har endret seg betraktelig. Studiet var etablert for å utnytte den store interessen i Nordvest-Russland for slike studier. Programmet var ikke etablert med utgangspunkt i nye tildelte studieplasser fra staten, men på at studentmengden gav positive økonomiske bidrag. De to siste tilsettingene som ble gjort for å opprettholde BNS var etter at instituttet driftet med akkumulert underskudd.

Både BNS og årsenheten *Northern Studies* undervises på engelsk med rekruttering fra ikke EØS-området. Det er trolig at innføringen av skolepenger vil redusere studentrekrutteringen.

Prosjektgruppen foreslår derfor at de to programmene i nordlige studier legges ned. Prosjektgruppen foreslår også at forskningsgruppen *Northern Studies Research Group* legges ned og at de ansatte søker tilknytning til relevante eksisterende eller nyetablerte forskningsnettverk og grupper.

3.4 Reiseliv

Prosjektgruppen anbefaler at reiselivsutdanningene ved Universitetet blir et prioritert område og videreutvikles for å tilpasse seg nærings- og samfunnsbehov i Nord-Norge. Reiselivsnæringen sysselsetter over 12 000 mennesker i Troms og Finnmark med en samlet verdiskapning på 5,4 mrd. kroner (2018), og er ventet å vokse etter pandemien. Som en del av den norske regjeringens strategi for nedbygging av olje- og gassnæringen, er det viktig at Universitetet setter søkelys på å øke verdiskapningen i nordnorsk reiseliv ved å tilby utdannings- og forskningsprogrammer innen dette feltet.

Disse utdanningene og forskningsprogrammene bør også inkludere perspektiver knyttet til urfolk, bærekraft og samfunnsvitenskap. Mulighetene for å styrke samarbeidet og konsolideringen mellom ulike fagmiljøer ved Handelshøgskolen, Idrettshøgskolen og ISV, må utnyttes.

Ved campus Alta finnes det allerede en rekke faglige synergier mellom Idrettshøgskolen, IRN og Handelshøgskolen, blant annet gjennom samarbeid i undervisning, forskning og veiledning av stipendiater. Forskningsgruppen NPN har lyktes med å samarbeide på tvers av enheter, og dette bør støttes og videreutvikles.

Modellen under viser de ulike, eller ganske like, tilbudene som gis innen fag som er relevant for reiselivsnæringen ved Universitetet.

Institutt for reiseliv og nordlige studier	Idrettshøgskolen	Handelshøgskolen	Institutt for samfunnsvitenskap
Årsstudium naturbasert reiseliv og entreprenørskap (nettbasert)	Årsstudium Arctic Nature Guide (Svalbard)	Årsstudium Bedriftsøkonomi (nettbasert Alta)	Metode-emner som er relevante for flere studieprogram
Bachelor Arctic Adventure Tourism	Årsstudium Arktisk Friluftsliv (Alta)	Årsstudium ledelse (nettbasert Alta)	Videreutdanningstilbud: Stedsutvikling i Øst-Finnmark
Master Reiselivsledelse (erfaringsbasert)	Bachelor Arktisk friluftsliv og naturguiding (Alta)	Bachelor økonomi og administrasjon (nettbasert Alta)	Masterstudier innen reiselivsrelaterte tema
Master Tourism Studies (engelsk)	Master i Idrettsvitenskap	Bachelor og master: Ledelse, innovasjon og marked (Tromsø)	

Fig. 2 Oversikt på overlappende studieprogram ved IRN, Idrettshøgskolen, Handelshøgskolen og ISV.

Forskningsmiljøet innen reiseliv og fagmiljøet rundt stipendiatgruppen har lyktes med å samarbeid på tvers av enheter. Flere stipendiater ved Idrettshøgskolen har innretning på sine ph.d.-prosjekt i felt mellom friluftsliv og naturbasert reiseliv, også knyttet opp mot det samiske. Veileder og/eller biveileder er gjerne fra IRN, og stipendiatene er knyttet til, og har stort utbytte av forskningsgruppe og ph.d.-nettverk ved IRN. Ved IRN er det også en stipendiat som jobber på tvers og har veiledning og faglig samarbeid med Idrettshøgskolen og ISV. Men det er også studieprogram som oppleves som konkurrerende tilbud mellom Idrettshøgskolen og IRN, f.eks. BA i *Arktisk friluftsliv og naturguiding* og *Arctic Adventure Tourism*.

Prosjektgruppen mener at det er nødvendig å tenke nytt om organiseringen av fagmiljøet innen reiseliv på tvers av enheter, for å konsolidere emner og program, øke ressursutnyttelsen og sikre høy kvalitet i utdanningene. De har fått innspill fra reiselivsmiljøet ved IRN om hvordan nye studieprogram kan se ut, og forslagene tar hensyn til kunnskapsbehovene i reiselivsnæringen. Prosjektgruppen foreslår samarbeid mellom de ulike fagmiljøene, inkludert Idrettshøgskolen, IRN, Handelshøgskolen og ISV for å tilby studentene større fleksibilitet.

Prosjektgruppen har diskutert ulike organisatoriske løsninger, og mener at det bør opprettes en faglig enhet med et synlig og sterkt navn, primært rettet mot å løse utdanningsutfordringene. Forskningen skal forbli forankret i de respektive fagmiljøene, og et av de ansattes forslag til navn for enheten er "Senter for bærekraftig utvikling av reiseliv, friluftsliv og lokalsamfunn i Arktis". Prosjektgruppen har ikke diskutert og vurdert navn.

Uansett hvilken organisatorisk modell som velges, er tre sentrale forutsetninger at reiselivsmiljøet må samarbeide om å utvikle studieprogram tilpasset fremtidens reiselivsnæring, at det utvikles et attraktivt

EVU-tilbud, og at det eksisterende forskningsmiljøet rundt forskningsgruppen og stipendiatene sikres gode rammer for utvikling. Det skiller seg ut to hovedretninger for organiseringen av reiselivssatsingen ved UiT Norges Arktiske universitet.

3.4.1 Ny faglig satsning på reiseliv i organisatorisk linje under Idrettshøgskolen

De vitenskapelig ansatte ved nåværende IRN flyttes over til Idrettshøgskolen i Alta. Fagmiljøet i sin helhet flyttes organisatorisk fra HSL-fakultetet til Det helsevitenskapelige fakultet (Helsefak).

Sammen med eksisterende fagmiljø innen friluftsliv på Idrettshøgskolen opprettes en reiselivsskole alternativt et senter for reiseliv. Det etableres to parallelle søyler ved Idrettshøgskolen i Alta; en for idrett og en for reiseliv. Instituttleder ved Idrettshøgskolen vil være overordnet leder med personalansvar. I linja kan det være en ass. instituttleder eller faglig leder som har særskilt ansvar for reiselivsutdanningene.

Det nye sammenslåtte fagmiljøet må i lag utvikle en ny studieprogramportefølje som innebærer konsolidering av de eksisterende studieprogrammene og utvikling av EVU-tilbud.

Idrettshøgskolen kan døpes om til et nytt felles institutt som favner to faglige søyler for henholdsvis idrett og reiseliv. Reiselivsmiljøet må fortsatt opprettholde samarbeids-akser med ISV, og Handelshøgskolen innen forskning, emner og studieportefølje. Forskningsgruppen NPN vil fortsette og stipendiatmiljøet vil ikke endres, men heller forsterkes.

En samlet organisatorisk tilhørighet under Idrettshøgskolen vil kunne tilrettelegge for synergier, samkjøring og konsolidering av studieprogrammene. Særlig tilbudet på lavere grad med årsstudium *Arctic Nature Guide*, *Arktisk Friluftsliv* og *Naturbasert reiseliv og entreprenørskap*, og bachelor i *Arctic Adventure Tourism* og *Arktisk friluftsliv og naturguiding* vil ha positiv effekt av konsolidering med tanke på ressursutnyttelse og potensial for bedre utdanningskvalitet.

Idrettshøgskolen er allerede en godt etablert enhet ved campus Alta og vil styrkes ytterligere med tilslutning av reiselivsmiljøet fra IRN.

Det er ikke gitt at et samlet reiselivsmiljø under en og samme enhet vil gi et mer samlet faglig miljø, det er heller ikke et mål. Fagmiljøet innen reiseliv har ulike faglige utgangspunkt som favner bredt innen bla. samfunnsvitenskap, naturbasert reiseliv, forvaltning, guiding, friluftsliv, bærekraftige lokalsamfunn, stedsutvikling, arrangementsturisme, innovasjon og entreprenørskap og turisme koblet til kreative næringer og samisk kultur. Men en felles enhet i den etablerte strukturen ved Universitetet kan være organisatorisk hensiktsmessig med en ryddig og oversiktlig linje.

Det stilles spørsmål ved om enkelte i reiselivsmiljøet vil føle faglig identitet og tilhørighet under Helsefak sin overordnede strategi. Noe som kan ha vesentlig betydning for forskningsaktiviteter og tyngdepunkter i studieprogram. Samtidig er fagmiljøet ved Idrettshøgskolen flerfaglig med første- og toppstillinger innen samfunnsvitenskapelige idrettsfag ved siden av ansatte med trenings- og naturvitenskapelig kompetanse. Det nordnorske reiselivet har utviklet seg i en mer naturbasert retning, derfor er relevansen og potensialet for samhandling opp mot friluftsliv ved Idrettshøgskolen blitt tydeligere i dag enn det var for ti år siden.

Organisatorisk fremstår en sammenslåing med Idrettshøgskolen som den enkleste modellen, men det er usikkert hvordan oppslutningen vil være blant de vitenskapelig ansatte, Helsefak og HSL-fakultetet. Prosjektgruppen mener allikevel at en organisering sammen med de relevante fagmiljøene på Idrettshøgskolen vil være en styrking av fagmiljøet og utdanningene som helhet.

3.4.2 Matriseorganisering av reiselivsfeltet

De fast vitenskapelig ansatte, stipendiater og postdoktor innplasseres på enhetene Idrettshøgskolen, ISV eller Handelshøgskolen. Innplassering av fagpersonene kan skje i stor grad etter eget ønske og disiplinær tilhørighet i dialog med fakultetet og enhetene.

Reiselivsmiljøets aktiviteter og studieprogrammene driftes videre ved matriseorganisering, en struktur der fagpersonene fra de ulike enhetene bindes sammen. De ansatte er altså knyttet til sin enhet etter disiplinær tilhørighet, enhetene gir undervisningsressurser til studieprogrammene som driftes i fellesskap. Forskningsgruppen NPN vil fortsette som tidligere selv om deltakerne vil få ny organisatorisk tilhørighet.

Det forutsetter at enhetene prioriterer og øremerker ressurser inn i studieprogrammene, at det er evne og vilje til å samarbeide på tvers, og at det er tydelig ledelse og fungerende koordinering mellom de involverte. Denne organiseringen vil bygge på en tverrfakultær allianse mellom Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi (BFE), HSL-fakultetet, og Helsefak.

Prosjektgruppen foreslår at det opprettes en styringsgruppe bestående av instituttlederne fra hvert av de involverte instituttene. Det opprettes et felles navn som favner reiselivssatsingen og rekrutteres en faglig leder som koordinerer studieprogrammene og jobber inn mot EVU, rekruttering, næringslivskontakt mm. Faglig leder legges til Idrettshøgskolen ved Helsefak., eller til HSL-fakultetet. Den siste løsningen betinger at ansatte ved IRN som evt. skulle bli innplassert ved ISV får tilstedeværelse ved campus Alta. Prosjektgruppen er åpen for begge mulighetene med tanke på faglig leders tilknytning.

Å løse utfordringene Universitetet har innen reiselivsfagmiljøene gjennom matriseorganisering kan være en riktig satsning. De ansatte innplasseres i henhold til sine interesser der de har sterkest faglig tilhørighet, og samtidig utnyttes kompetanse på tvers primært innen utdanning. Ulemper med en slik organisering kan være at det blir uklart organisatorisk hvem som «eier» studieprogrammene, og utfordrende ved styring av ressurser til undervisning. For eksempel når instituttleder ved en enhet er nærmeste leder, men en instituttleder på en annen enhet disponerer arbeidstiden. Dette vil måtte bygge på et sterkt forankret samarbeid mellom instituttene og en tydelig styringsgruppe.

Matriseorganiseringen som er foreslått over er likt Universitetets senter CARE ved at instituttlederne fra de involverte enhetene er med i styringsgruppen. For å være medlem i forskningsgruppa/senteret må minst 50% av arbeidstiden være på CARE. Prinsippet for økonomien er at ressurser som de ulike enhetene stiller til disposisjon for arbeid i regi av CARE skal følge enhetenes ansatte og budsjett. CARE bruker senterbegrepet for å kommunisere et tett tverrfaglig samarbeid og betegner seg som en samling av kompetanse (se vedlegg).

3.5 Positiv utvikling av campus Alta

Prosjektgruppen skal i sine forslag ta et særskilt hensyn til positiv utvikling av campus Alta. Da er det naturlig at medieproduksjon, og reiselivssatsingen består ved campus. Det skal gis forskningsbasert utdanning av høy kvalitet og sikres et sterkt forskningsmiljø. Det må også være et mål at det i den nye organiseringen sikres ressurser til utvikling av attraktive EVU-tilbud.

Det er viktig at reiselivssatsingen får stedlig ledelse lokalt på campus, og at de ansatte i hovedsak er til stede og tilgjengelig. Campus Alta skal være et attraktivt og inkluderende arbeids- og lærested. Man må skape arenaer og fjerne barrierer for samarbeid på tvers, og dra nytte av mulighetene i digital omstilling.

Campus Alta bør ta en lederrolle i forskning og utdanning innen samisk og kvensk. En matriseorganisert satsning innen reiseliv bør bidra til dette og prosjektgruppen mener mulighetsrommet for å lykkes med dette er sikret ved de foreslåtte omorganiseringene av IRN. Medieproduksjons bidrag til forskning og utdanning innen det samiske og kvenske feltet vil styrkes gjennom en fusjon med Medie- og dokumentasjonsvitenskap ved ISK.

Å tilrettelegge for å lykkes ved campus Alta handler også om å ha fleksible og praktiske løsninger som gjør det enklere å være en del av et flercampusuniversitet og delta på aktiviteter ved andre campus. Det må være gode løsninger for digitalisering, reisestøtte, gjestekontor og overnatting som gjør det mulig å tilhøre campus Alta, og samtidig ha god kontakt med fagmiljø på andre campus.

4 Oppsummering av prosjektgruppens forslag

Prosjektgruppen har følgende forslag for videreføring av IRN sine aktiviteter innenfor eksisterende rammebetingelser:

1. IRN oppløses.
2. Nordlige studier videreføres ikke ved campus Alta og de ansatte tilknyttet fagmiljøet fristilles. For de berørte må HSL-fakultetet finne innpasninger som kan styrke andre fagmiljøer og enheter.
3. Fagmiljøet innen medieproduksjon fusjoneres med medie- og dokumentasjonsvitenskap ved ISK. Bachelorprogrammet i medieproduksjon videreutvikles i studieporteføljegjennomgangen med mål et mer solid fagmiljø. Det anbefales at de ansatte fortsatt skal ha arbeidssted i Alta og at det utvikles et flercampusmiljø innen medievitenskap.
4. Reiseliv består ved campus Alta som et faglig satsningsområde, under et synlig, sterkt og samlende navn. Det nye sammenslåtte fagmiljøet må i lag utvikle en ny studieprogramportefølje som innebærer konsolidering av de eksisterende studieprogrammene og utvikling av EVU-tilbud. Det foreslås to ulike modeller for organisering av reiselivsmiljøet.
 - a. Fusjon med Idrettshøgskolen og linjeorganisering ved å opprette en reiselivsskole eller et senter for reiseliv ved Idrettshøgskolen eller
 - b. Matriseorganisering av reiselivsutdanningene ved at fagpersonene fordeles på ISV, Idrettshøgskolen og Handelshøgskolen, og enhetene gir undervisningsressurser til studieprogrammene som driftes i felleskap. Den matriseorganiserte utdanningen vil samles under et senter liknende CARE og den faglige ledelsen legges til enten HSL-fakultetet eller Helsefak.
5. Den faglige aktiviteten innen medieproduksjon og reiseliv skal det sikres ressurser til. Midler innenfor rammetildelingen følger dit de ansatte fortsetter sin organisatoriske tilhørighet.
6. Administrasjon inngår i HSL-fakultetets omstilling av administrasjon og aktuelle klyngesamarbeid som også favner satsning ved campus Alta.

5 Avslutning

Prosjektgruppen har foreslått en løsning for å omorganisere aktivitetene til Institutt for reiseliv og nordlige studier. Vi anbefaler at forslagene om nye organisatoriske ordninger og mulige samarbeidskonstellasjoner blir undersøkt av dekanen, og at de nødvendige avklaringer med relevante institutter og fakulteter løses så raskt som mulig. Forslagene om konsolidering og faglig samarbeid som er nevnt i rapporten, vil passe inn i Universitetets omstilling av studieporteføljen.

Prosjektgruppen takker Fakultetsstyret for oppdraget og vil også takke alle som har bidratt til dialog underveis i prosessen, inkludert studenter, administrasjon, stipendiater, postdoktorer og vitenskapelige ansatte ved Institutt for reiseliv og nordlige studier.

Instituttet står overfor en tid med endringer. UiT Norges Arktiske universitet har ambisjoner om å utvikle flere ledende fagmiljøer på den internasjonale arenaen. Prosjektgruppen håper at forslagene til organisatoriske løsninger for fremtiden vil legge til rette for en samling av solide fagmiljøer, slik at de kan bidra til å nå disse ambisjonene.

Tromsø/Alta 2.2.2023

Elin Johansen, Charlotte Thingelstad, Sveinung Eikeland, Carsten Gade Rolland, Daniel Hansen
Masvik og John McNicol

Vedlegg:

1. Mandat – oppfølging av ressursituasjonen ved Institutt for reiseliv og nordlige studier
2. Innspills notat: Utvikling av fremtidig studieprogram – Bachelor i Arktisk Reiseliv
3. Innspill strategisk arbeid ift. IRN
4. Forslag til endring av *Master of Tourism studies*
5. Studieprogram-statistikk, Instituttrapport IRN m. frafall
6. Organisering av Center for avalanche research and education (CARE)

